

ELS POBLES REVITALITZEN LA UTOPIA I L'ESPERANÇA

ISABEL RAUBER

Buenos Aires

A Llatinoamèrica, la destrucció dels aparells productius industrial i rural, el saqueig dels recursos naturals, l'entrega dels béns nacionals... van propiciar el creixement de la desocupació, la gana, l'analfabetisme i la proliferació de malalties curables entre grans sectors de la població empobrida. Això es va fer en nom de la *modernització*, el *progrés* i la *democràcia neoliberal*. Els resultats evidencien el contudent *fracàs social del neoliberalisme*: la seva incapacitat per resoldre els problemes de la humanitat, correlatiu només a la seva evident capacitat per agreujar-los.

Però la conjuntura ha canviat; ja no estem pas en els anys 90, quan regnava el pensament únic neoliberal que preconitzava la "fi de la història", el "no queda res més". A diferents latituds, homes i dones indígenes, camperols, treballadors de la ciutat i el camp, desplaçats, exclosos, desocupats, pagesos sense terra, pobladors sense sostre, ancians deseparats, nens sense llar... alçant-se contra l'estat de les coses, han pres a les seves mans el debat polític, social, econòmic i cultural en les seves realitats, i assumeixen la responsabilitat històrica que uns reptes així impliquen.

Conscients que la contradicció vida mort sintetitza la disjuntiva dramàtica que caracteritza el problema fonamental de la nostra època, es replantegen la necessitat de superar el capitalisme. L'esperança d'un món millor alimenta la utopia, i resitua a l'horitzó el socialisme com a perspectiva. Es tracta d'un socialisme renovat i enriquit per l'experiència històrica de les construccions socialistes del segle XX i les resistències i lluites dels pobles del món.

A l'Amèrica Llatina, aquesta perspectiva alliberadora –sostinguda durant segles per la resistència dels pobles originaris i que va començar a batejar amb força l'any 59, amb la revolució cubana, ara s'alimenta de la creixent incidència del protagonisme dels pobles en la vida política de les nostres societats. Realitats sociopolítiques impensades fins fa ben poc, es van obrir a Veneçuela, Brasil, Uruguai, Bolívia, Argentina, Xile, Equador, Nicaragua, Guatemala...

La *via democràtica* mostra avui noves arestes i possibilitats: en mans d'actors sociopolítics populars, diversos governs es converteixen en eines importants per desenvolupar la participació protagonista del poble en el procés polític, social i cultural de canvis, construint *des de sota* el nou poder popular. Un exemple excel·lent el constitueix el procés obert a Bolívia, on fent possible allò impossible, un descendent dels pobles indígenes, un camperol sense terra, un cocaler, encapçala avui el govern nacional. Això sense oblidar el significatiu i transcendent alçament indígena de Chiapas, els alçaments indígenes de l'Equador, les resistències populars a Perú, Colòmbia, Brasil, Paraguai...

Però cal estar a l'aguait. aquests temps de canvis a favor dels pobles, també són –per això, temps de fortes resistències, instigacions, provocacions i sabotatges per part dels sectors del poder-. Arribar al govern obre a les forces populars grans possibilitats per iniciar o impulsar un procés sostingut de canvis, però simultàniament aquest govern, els seus funcionaris, el seu quefer, els seus col·laboradors, es transformen en blanc de l'acció opositora desgastant, corrosiva i destructiva dels procuradors del capital.

Això reclama amb la major urgència la conformació d'una àmplia força social capaç de sostenir el procés i fer-lo avançar. El repte és: construir un ampli moviment sociopolític que articuli les forces parlamentàries i extraparlamentàries dels treballadors i el poble, en oposició i disputa amb les forces de dominació parlamentària i extraparlamentària del capital (local global); és a dir, construir una *àmplia força social d'alliberament* que es constitueixi en *actor col·lectiu* del canvi.

Governar, organitzar, lluitar i construir amb el propòsit de l'alliberament

Ni la participació electoral, ni el ser govern provincial o nacional poden ser la finalitat última de l'acció política alternativa. No es tracta d'arribar al govern i ocupar càrrecs. El repte consisteix a trobar o construir les vies polítiques, jurídiques i socials per fer de les institucions i els càrrecs, palanques col·lectives

capaces de propiciar l'avenç dels pobles vers la conquesta d'objectius consensuats col·lectivament.

La realització d'*assemblees constituents* és clau. Allà on s'han dut a terme impulsades pels governs populars, han implicat l'obertura de les *institucions governamentals* a la participació del poble. I això parla de l'articulació dels canvis amb el desenvolupament d'una *nova mena de democràcia* en allò polític, econòmic, cultural, democràcia que implica construir una nova mena de relació societat-estat-representació política, obrint els majors camins institucionals per tal que el poble participi en les decisions polítiques. La batalla politicocultural hi ocupa un lloc central per combatre l'hegemonia del capital, i construir la pròpia hegemonia.

Això mena directament a l'imperatiu d'una ampliació d'allò polític, la política i els que la fan. Extens, mòbil i dinàmic, allò polític s'ha de desenvolupar avui articulant múltiples dimensions: institucionals, partidàries, ciutadanes, urbanes, rurals, comunitàries, culturals, socials, econòmiques. Es defineix en cada moment per les pràctiques concretes dels actors socials.

En aquest sentit, el repte polític primer és descobrir en cada situació concreta les potencialitats que existeixen per impulsar l'avenç de les forces pròpies en funció de les finalitats proposades. I això s'interrelaciona amb la capacitat dels actors sociopolítics per transformar-se ells mateixos, per modificar la correlació de forces existents, desenvolupant la consciència, l'organització i la participació de les majories en els actuals processos de canvi, cosa que anuncia un grup de tasques polítiques a tenir en compte:

- Superar la sectorialització de la societat, les lluites, les propostes, les consciències i els actors, articulant-los en un horitzó reunificat d'allò social i polític.
- Aprofundir la tendència transformadora dels actuals governs populars i progressistes del continent, obrint la gestió estatal governamental a la participació dels pobles, de la ciutadania.
- Defensar amb la mobilització permanent cada nova conquesta popular.
- Modificar les modalitats de la tasca política i les seves formes d'organització i representació.
- Formar una nova mena de militant, capaç de concertar voluntats diverses, d'obrir els espais

al protagonisme de les majories, promovent la seva formació per tal que puguin desenvolupar-se autònomament.

- Enfortir els processos de construcció de l'actor sociopolític col·lectiu, construint una unitat política que reconegui les diferències i sigui capaç de conviure-hi i funcionar-hi.

- Desenvolupar la batalla cultural. Rescatar l'experiència i les ensenyances dels pobles i les seves organitzacions.

- Instaurar una pedagogia del canvi basada en les pràctiques: el Moviment Sense Terra, de Brasil, ha fet d'aquest principi un fonament per a la construcció i desenvolupament del protagonisme i la consciència col·lectius. La seva fita estratègica més gran ha estat *l'obstinació pedagògica sistemàtica, integral, política i cultural, articulada amb les lluites per la terra, la dignitat i la vida plena dels camperols i de tots els treballadors*. Ells tiren endavant la transformació des del present, des de baix, a cada campament, a cada presa de terra, a cada mobilització, a cada jornada de treball, sempre i en totes les instàncies de l'organització. D'aquí que el Che Guevara es trobi entre els seus referents.

- Fonamentar una nova mística basada en la solidaritat, l'ètica i la coherència.

- Construir l'ideal social alternatiu, la nova utopia socialista, a partir d'allò quotidià. Fer de les nostres activitats el primer àmbit per a la creació del nou món, avançant-hi en els petits passos de les nostres accions individuals i col·lectives.

A Llatinoamèrica vivim avui un temps excepcional, marcat pel protagonisme dels pobles i la consegüent recuperació col·lectiva de la confiança en què un món diferent és possible. Aquesta situació desafia la nostra imaginació i la nostra voluntat per convocar les àmplies majories populars i contribuir a la seva preparació, per tal que siguin capaces de protagonitzar cada vegada més plenament la seva vida, conscients que el futur no s'esgota en nosaltres, que la utopia d'alliberament és viva, que indica l'horitzó per al desenvolupament de la humanitat alhora que és modificada per ell. No hi ha cap finalitat predeterminada: la humanitat es proposarà sempre noves metes i explorarà nous camins per aconseguir-les amb el propòsit de millorar les seves condicions de vida i ampliar la seva llibertat.